HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

מסורת הש"ס

א) מעשרות פ"א מ"ח, ב) ס"א ל"ג, ג) יבמות פז: ודף קכב. בכורות לו. מו:, ד) [פ"ג מ"ג], ה) נ"ל והענבים ואיירי בפת שנילוש במי פירות ועכשיו הוכשר, ו) רש"ל ועי' מהרש"א,

תורה אור השלם

1 אֲשֶׁר אֲנִי אֶחֱזֶה לִּי וְעֵינַי רָאוּ וְלֹא זָר כָּלוּ כִלְיֹתַי בְּחֵקִי: איוב יט כז

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה כבילה וכו' הטיפה ראשו' הוכשר הואיל ואוכל וכו' בריש המלניע. נ"ב דף צא בד"ה אי לענין וע"ש: (ב) ד"ה דכ"ע וכו' דא"כ מ"ט: (ג) ד"ה ור' יוחנן וכו' אסרי סתמא בכבשים ובשלקות למימיהן:

גליון הש"ס

גמ' שלקות לגופן מותר למימיהן. עי' לעיל דף עג ע"ב תוס' ד"ה וצריך לעצים:

הגהות הגר"א

[א] גמ' משקה הבא לאוכל לאו אוכל הוא. נ"ב גירסת הגאונים אוכל הוא. עי' רשב"א וכ"כ הרי"ף ע"ש:

מוסף תוספות

א. דפירש דכל שהוא מקבל טומאה מן התורה. תוס' פסחים לג: ד"ה לאימת. ב. מתכשרי, ומיד. תוס' פסחים לג: ד"ה לאימת. ג. כל הנשאר. תוס' פסחים לג: ד"ה לאימת. ד. [ו]משקין מיבלע בליעי. תוס' פסחים לג: ד"ה לאימת. ה. מה לי אם הולך לאיבוד או שאינו הולך לאיבוד הוא, מ"מ כיון שבא לאוכל הרי הוא כאוכל ואינו מכשיר. ריטב"א. ו. משום דרובן למשקין והלכך כשסוחטן ה"ל כדריכת זתים וענבים. רשב"א. ז. ומדחיישי' דלמא אתי משמע דאי אתי לידי סחיטה הו"ל מלאכה דאוריתא ואע"פ שאין המשקה מגופה. חי' הר"ן. ח. בכבשים. תוס' הרא"ש. ט. למימיהן. ר"ח. י. דהא [ב]סחיטת זיתים וענבים בין לקדרה בין לקערה למימיהן הוא צריך וא"ר יוחנן שהסוחט כבשים ושלקות למימיהן כסוחט זיתים וענבים וחייב חטאת. ר"ח. יא. [ד]על כרחין דוקא לתוך הקערה איירי. תוס' הרא"ש. יב. ובהא איירי נמי ר' יוחנן. תוס' הרא"ש.

רבינו חננאל

א"ר ירמיה כתנאי, המחלק בענבים לא הוכשר, פי' מחלק, משפשף פעמים שמתמצה בהן משקין ומחליקן בו, ולפיכך אמר ר' יהודה הוכשר שכך משקה גמור הוא, ות"ק אמר משקה הבא לאוכל הוא וכאוכל הוא חשוב ואינו מכשיר. ובא רב הונא ופירש כי התנאין החולקין (במחלק) במחליק בענבים, פליגי במשקה העומד לצחצחו, ואילו החולקין במפצע זיתים בידים מסואבות, פליגי במשקה העומד לאיבוד. **א"ר זירא א"ר חייא בר אשי אמר רב סוחט אדם אשכול של ענבים לתוך הקדירה אבל לא לתוך הקערה.** וכך פירושו, כל דבר הנסחט בקדירה הוא אוכל ומותר, ולתוך הקערה משקה הוא ואסור, זולתי הדג שאפילו סחיטתו בקערה שרי. והא דאיתמר כבשים שסחטן אמר רב לגופן מותר וכו', דברים פשוטין הן ואין צריכין לפנים ולא לפני לפנים. אמנם צריכין אנו לברר כמי ההלכה לפיכך אנו מזכירין דברי כולן. **גופא** כבשים שסחטן, כגון ירקות וראשי לפתות וכרוב וכל הדומה להן, אמר רב לגופן מותר כלומר סחטן להסיר מימיהן ולאכלן מותר, אבל אם כוונתו למימיהן והוא צירן, פטור אבל אסור. ושלקות, כגון ירקות וכדומה להן [ש]שלקן מקודם השבת ונשארו מימיהן בהן. וכן דגים מלוחין, בין לגופן בין למימיהן מותר. ושמואל אמר אחד כבשים ואחד שלקות, לגופן מותר למימיהן פטור אבל אסור. ור' יוחנן אמר אחד כבשים ואחד שלקות, לגופן מותר למימיהן חייב חטאת. **ומותבינן עלייהו סוחטין כבשים בשבת לצורך השבת אבל לא למוצ"ש, זיתים וענבים לא יסחוט ואם סחט חייב חטאת, קשיא לרב וקשיא לשמואל וקשיא לר' יוחנן.** וכל אחד מהם מתרץ מתניתא דא לטעמיה ודבריהן פשוטין הן. אבל

רש"י

כבילה מכוונת טהור. משנה היא במסכת טהרות ד) ומפרש בה בהדיא ובלבד שלא יגע במשקה שאינו נוגע אלא באוכל וכיון דכבילה מכוונת הוא לכי סחיט טיפה קמייתא חסר ליה מכבילה ואין האוכל אע"פ שהוא טמא מטמא המשקה שאין אוכל מטמא אחרים בפחות מכבילה אבל אם היה נוגע במשקה איטמי ליה משקה מטיפה ראשונה שהמשקה מקבל טומאה בכל שהוא וה"נ תני בה בהדיא יותר מכבילה טמא שכיון שילאה טיפה ראשונה נטמאה בכבילה. וטמא מת דווקא נקט שאינו מטמא בהיסט וה"ה לטמא שרץ וכל טמאי מגע וטמא מת לרבותא נקט דהוי אב הטומאה משום דקתני סיפא אבל זב שסוחט זיתים וענבים אפי' גרגיר יחידי טמא שכיון שילאה טיפה ראשונה נטמא המשקה במשא הזב: **ואי אמרת כו'.** דקס"ד אפי' סוחט לתוך הקדירה: **כתנאי.** משקה הבא לאוכל אוכל הוא או משקה הוא: **המחליק בענבים.** נחתום המחליק פני ככרותיו בענבים שסוחט המשקה על הככר: **הוכשר.** האוכל ה) הענבים הוכשרו: **הבא.** לצורך אוכל כגון שסחטן לשם הפת: ה"ג **דכ"ע משקה הבא לאוכל לאו אוכל הוא.** אלא משקה הוא והיינו טעמא דמ"ד לא הוכשר שמתחילה נסחט אדעתא דאזיל לאיבוד שהאור שואבו ושורפו: **המפצע בזיתים.** בלציי"ר כדי שיהיו רכין: **הוכשר.** דניחא ליה במשקה דטייף עלייהו שמתוך כך הם מרכים טעם: **לסופתן במלח.** שמתוך שהן קשין אין המלח נדבק בהן ומפצעם לרככן מבחוץ מעט: **לא הוכשר.** דלא מכוין למשקה דידהו דליעקר: **לידע אם הגיעו זיתיו למסוק.** צריך הוא לראות אם שומנו נוח לצאת מיהו המשקה אזיל לאיבוד: **הני תנאי.** דמפצע ודאי במשקה העומד לאיבוד פליגי כדאמרי' אבל תנאי דמחליק לאו בעומד לאיבוד פליגי דלאו לאיבוד אזל שהרי לצחצח האוכל נתנו והרי מצחצחו אלא במשקה העומד לצחצחו לאוכל קא מיפלגי דא"נ משקה הבא לאוכל משקה הוא ה"מ היכא דקא שריף ליה א"נ שטר ביה ריפתא דתורת משקה עביד אבל לצחצחו פליגי: **ודג לצירו.** סחיטת דג להוציא צירו לאו משקה הוא אלא אוכלין: **כבשין.** ירק חי כבוש ביין וחומץ: **לגופו.** אם לאכול הכבשים סוחטן ממשקה הצף עליהן והנבלע בהן מותר לכתחילה דלא מפרק הוא הואיל ולאו למשקה הוא צריך: **פטור.** שאין זה מפרק שאין המשקה הזה יוצא מן הכבשים שלא גדל בתוכן אבל אסור אטו זיתים וענבים: **שלקות.** אפילו למימיהן לאו משקה נינהו אלא אוכל: **למימיהן פטור אבל אסור.** והא שלקות דומיא דדג לצירו הוא ולא שרי ליה שמואל לכתחילה: **עיני ראו ולא זר.** הא דבעינא למימר לך דמשמיה דרב איתמר: **סוחטין כבשין.** ולא מפליג בין לגופן בין למימיהן ושרי לכתחילה וקשיא לכולהו דליכא בהו דשרי כבשין למימיהן לכתחילה: **דבר תורה.** כלומר אסרה תורה מלאכה ודריכת זיתים וענבים הוא דהויא מלאכה אבל שאר דריכות לאו אורחייהו בהכי ולאו מלאכה נינהו:

לעדות

גמרא

כביצה מכוונת טהור הא יותר מכביצה טמא ואי אמרת משקה הבא לאוכל אוכל הוא במאי איתכשר הוא מותיב לה והוא מפרק לה בסוחט לתוך הקערה א"ר ירמיה כתנאי (א)המחליק בענבים לא הוכשר רבי יהודה אומר הוכשר מאי לאו בהא קמיפלגי מ"ס משקה הבא לאוכל אוכל הוא ומ"ס לאו אוכל הוא אמר רב פפא דכולי עלמא [א] משקה הבא לאוכל לאו אוכל הוא והכא במשקה הבא לאיבוד קמיפלגי מר סבר משקה הוא ומ"ס לאו משקה הוא ובפלוגתא דהני תנאי דתניא [א]המפצע בזיתים בידים מסואבות הוכשר לסופתן במלח לא הוכשר לידע אם הגיעו זיתיו למסוק אם לאו לא הוכשר רבי יהודה אומר הוכשר מאי לאו בהא קמיפלגי דמ"ס משקה העומד לאיבוד משקה הוא ומ"ס לאו משקה הוא אמר רב הונא בריה דרב יהושע הני תנאי במשקה העומד לאיבוד פליגי והנך תנאי במשקה העומד לצחצחו קמיפלגי א"ר זירא אמר רב חייא בר אשי אמר רב סוחט אדם אשכול של ענבים לתוך הקדירה אבל לא לתוך הקערה [ב]ודג לצירו אפילו לתוך הקערה יתיב רב דימי וקאמר לה להא שמעתא א"ל אביי לרב דימי אתון משמיה דרב מתניתון ולא קשיא לכו אנן משמיה דשמואל מתנינן לה וקשיא לן מי אמר שמואל דג לצירו אפי' לתוך הקערה והאיתמר כבשים שסחטן אמר רב לגופן מותר למימיהן פטור אבל אסור ושלקות בין לגופן בין למימיהן מותר ושמואל אמר אחד כבשים ואחד (ב)שלקות לגופן מותר למימיהן פטור אבל אסור א"ל האלהים [1]עיני ראו ולא זר (ג)(כלו כליותי בחקי וגו') מפומיה דר' ירמיה שמיע לי ור' ירמיה מר' זירא ור' זירא מרב חייא בר אשי ורב חייא בר אשי מרב: גופא כבשים שסחטן אמר רב לגופן מותר למימיהן פטור אבל אסור ושלקות בין לגופן בין למימיהן מותר ושמואל אמר [ג]אחד זה ואחד זה לגופן מותר למימיהן פטור אבל אסור רבי יוחנן אמר אחד כבשים ואחד שלקות לגופן מותר למימיהן חייב חטאת מיתיבי סוחטין כבשים בשבת לצורך השבת אבל לא למוצ"ש וזיתים וענבים לא יסחוט ואם סחט חייב חטאת קשיא לרב קשיא לשמואל קשיא לר' יוחנן רב מתרץ לטעמיה שמואל מתרץ לטעמיה ר' יוחנן מתרץ לטעמיה רב מתרץ לטעמיה סוחטין כבשים בשבת לצורך השבת אבל לא למוצ"ש בד"א לגופן אבל למימיהן פטור אבל אסור ושלקות בין לגופן בין למימיהן מותר וזיתים וענבים לא יסחוט ואם סחטן חייב חטאת שמואל מתרץ לטעמיה סוחטין כבשים בשבת לצורך השבת הוא הדין לשלקות בד"א לגופן אבל למימיהן פטור אבל אסור וזיתים וענבים לא יסחוט ואם סחט חייב חטאת ר' יוחנן מתרץ לטעמיה סוחטין כבשים לצורך השבת אבל לא למוצ"ש אחד כבשים ואחד שלקות בד"א לגופן אבל למימיהן לא יסחוט ואם סחט נעשה כמי שסחט זיתים וענבים וחייב חטאת אמר רב חייא בר אשי אמר רב [ד]דבר תורה אינו חייב אלא על דריסת זיתים וענבים בלבד וכן תני דבי מנשה דבר תורה אינו חייב אלא על דריסת זיתים וענבים בלבד (ג)[ה]ואין עד מפי עד כשר אלא

תוספות

כביצה מכוונת טהור. פי' בקונטרס שאע"פ שהאוכל טמא אינו מטמא את המשקה שאין אוכל מטמא בפחות מכבילה והאי טעמא לא ניחא אלא למ"ד בפרק כל שעה (פסחים דף לג: ושם) משקים מיפקד פקידי אבל למ"ד התם מיבלע בליעי טמאים המשקין מאליהן כיון שנגע באוכל ו) [ומשני התם דמתני' מיירי בענבים שלא הוכשרו לאימת מתכשרי לכי סחיט להו וכי סחיט להו בציר שעוריה והשתא לפי' רש"י[א] מה בכך] מיד כשילאה הטיפה ראשונה[ב] (א) נטמאה[ג] הואיל והאוכל מקבל טומאה בכל שהוא[ד] ומה שהקשה ר"ת לפירו' פי' לעיל בריש המלניע (דף צא.): **דכ"ע** משקה הבא לאוכל לאו אוכל הוא. לא מלינן למימר דכ"ע אוכל הוא (ב) א"כ[ה] מ"ט דמ"ד הוכשר: **אם** הגיעו זיתיו למסוק כו'. מה שקשה ליה לרב נחמן דמפרש בפ"ק (דף יז.) דגזרו לבלור בטהרה משום דפעמים שאדם הולך כו'. שם פירשתי (בד"ה גוזרני): **כבשים** שסחטן לגופן מותר למימיהן פטור אבל אסור. רב לטעמיה דאמר לקמן דבר תורה אינו חייב אלא על דריכת זיתים וענבים[ו] ולפירוש הקונטרס דפי' משום דאתי המשקה מעלמא קשה לרבי אמאי גזרו להדוקי אודרא אפומא דשישא בשלהי תולין (לעיל דף קמא.) שמא יסחוט[ז] הא אפילו סחיט ליכא איסור דאורייתא מיהו י"ל דהתם רבא דקאמר לה וס"ל כר' יוחנן דמחייב חטאת[ח]: **ורבי יוחנן אמר אחד כבשין ואחד שלקות לגופן מותר למימיהן חייב חטאת.** ודג לצירו נמי הוה מחייב ר' יוחנן חטאת לתוך הקערה דדג לצירו מדמינן לשלקות בכולה שמעתיה דפריך מדשמואל דשלקות אההיא דדג לצירו ופי' ר"ח דהלכה כר' יוחנן דקיי"ל כוותיה לגבי רב ושמואל ושמעינן ממילתא דר"י שאסור לסחוט כבשים ושלקות למימיהן ואם סחט חייב חטאת ולא הפריש בסחיטה[ט] בין קדירה לקער' אלא הכל אסור[י] מתוך אלו דברים מתברר שאין הלכה לא כשמואל ולא כרב שאמרו סוחט אדם אשכול של ענבים לתוך הקדירה ויש שמעמידין דברי רב ושמואל ביו"ט מדדייק רב חסדא מדברי שמואל כן ואין לנו להדורי אפריכי ולאפוקי שמעתא מדוכתיה אלא ודאי בשבת קאמרי רב ושמואל ואין הלכה כמותן לא בשבת ולא ביו"ט ע"כ פי' ר"ח ומה שדקדק מדלא מפליג ר' יוחנן משמע דמיירי אפילו לתוך הקדירה אין זה דיוק דהא רב ושמואל נמי אסרי סתמא בכבשים (ג) למימיהן ואע"ג[יא] דשרו לסחוט בהדיא אשכול של ענבים לתוך הקדירה[יב] ומה שדחה דברי המעמידין דברי רב ושמואל ביו"ט אומר ר"ת שהדין עמו אבל דברי רב חסדא ביום טוב כדפירשתי לעיל:

בהמה

עין משפט נר מצוה

טו א מיי' פי"א מהלכות טומאת אוכלין הלי"ד:

טז ב טוש"ע או"ח סימן שכ סעיף ח:

יז ג מיי' פ"ח מהלכות שבת הל"י ופכ"א הל' יג סמג לאוין סה טוש"ע או"ח שם סעיף ז:

יח ד מיי' פ"ח שם הל"י ופכ"א הלכה יב:

יט ה מיי' פ"ב מהלכות גירושין הלט"ו סמג עשין נ טור שו"ע אה"ע סימן יז סעיף ג:

לעזי רש"י

בליצייי"ר. לפצוע.

מוסף רש"י

טמא מת שסחט זיתים וענבים כביצה מכוונת טהור. וכלמפסיק מילתא במסכת טהרות ובלבד שלא יגע במשקה, וכגון שדרכן בפשוטי כלי עץ שאין מטמאין שאין כאן מטמא משקה אלא הזגין שנגע בהן הטמא קודם לכן בידים, שהוא לא נוהר אלא משילא משקה וכשהמשקין נוגעין בזגין כבר חסר שיעור כבילה, ויותר מכבילה כל דהו קתני התם בהדיא טמא שכיון שילאה טפה ראשונה נטמאת הטיפה בכבילה, שעדיין היה באוכל כבילה, אע"ג דאין משקה הנבלע באוכל מקבל טומאה עמו משלים הוא את שיעורו, דדכוותה תנן התם טובא ובמנחות (נד:) נמי מייתי לה בגמרא כבילה אוכלין שהניחו בחמה ונתמעטו טהורין וכן כזית חלב ופיגול ונותר, חזר והניחן בגשמים ותפחו טמאין וחייבין עליהן משום פיגול ונותר וחלב, ואע"ג דגשמים הנבלעין בתוכו לאו חלב נינהו, דאי סחיט להו ושתי מינייהו כזית פטור, אפילו הכי כל כמה דבגווה נינהו משלמי לשיעוריה, וטמא מת דוקא נקט שאינו מטמא בהיסט, והוא הדין לטמא שרץ וכל טומאת מגע, ורישא דכולהו נקט, אבל זב שמטמא בהיסט שסחט אפילו גרגיר יחידי תנן התם דמטמא אפילו בפשוטי כלי עץ, דכיון דילאת טיפה ראשונה ונטבל העץ והגביהו נטמאו משקין שעל העץ במשא, דמשקה מקבל טומאה בכל שהו, וכשחזר ונתנו לתוכו נתערב טמא בטהור והכל טמא (פסחים לג:).

רב נסים גאון

ואין עד מפי עד כשר

רבינו חננאל (המשך)

אנחנו כותבין תירוץ טעמא דר' יוחנן דהילכתא כוותיה, דקיי"ל כל היכא דפליגי רב ושמואל ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן, ולפיכך מדקדקינן בדבריו להעמיד הלכה על בוריה. ר' יוחנן מתרץ לטעמיה סוחטין כבשים בשבת לצורך השבת. אבל לא למוצ"ש, ואחד כבשים ואחד שלקות לגופן, אבל למימיהן לא יסחוט, ואם סחט נעשה כמי שסחט זיתים וענבים וחייב חטאת. ולא הפריש בסחיטתן למימיהן בין קדירה לקערה אלא הכל אסור, דהא סחיטת זיתים וענבים בין לקדירה ובין לקערה למימיהן הוא צריך, וא"ר יוחנן שהסוחט כבשים ושלקות למימיהן, כסוחט זיתים וענבים וחייב חטאת. ומתוך אילו הדברים מתברר שאין הלכה לא כשמואל ולא כרב שאומרים סוחט אדם אשכול של ענבים לתוך הקדירה אבל לא לתוך הקערה. ויש שמעמיד דברי (רבינו) רב ושמואל ביו"ט, מדדייק רב חסדא דברי שמואל ואמר מדברי רבינו נלמד חולב אדם עז לתוך הקדירה אבל לא לתוך הקערה כדי לקיים דבריהם להיות הלכה. ואין דבריהם נכונים שאפילו ביו"ט כל אילו אסורין. ולינק בפיו מן הבהמה ביו"ט אסור וכ"ש לחלוב, כדגרסינן בסוף פרק חרש [שנשא] פקחת אבא שאול אומר נוהגין היינו שיונקין מן בהמה טהורה ביו"ט. ואקשינן עליה היכי דמי אי דאיכא סכנה אפילו בשבת שרי, אי דליכא סכנה אפילו ביו"ט אסור. ומפרקינן לא צריכא דאית בה צערא (וסברא) [וסבר] מפרק כלאחר יד הוא, שבת דאיסור סקילה הוא גזור רבנן, יום טוב דאיסור לאו לא גזור רבנן. הנה אפילו לינק ביו"ט לא התירו אלא מקום שיש צער, כ"ש לחלוב במקום שאין צער שודאי אסור. ואין לנו להדורי אפירכי ולאפוקי שמעתא מדוכתא, אלא ודאי זה שאומר סוחט אדם לתוך הקדירה אבל לא לתוך הקערה בשבת אמרו, ושאמר רב חסדא ביו"ט הוא, ואין הלכה כמותם לא בשבת ולא ביו"ט, וכך קיבלנו מרבותינו. **והא דתנא דבי מנשה דבר תורה אינו חייב אלא על דריכת זיתים וענבים**